

Bakonyi István

Az igenpárti író

(Kilián László: Igenkönyv)

Olvastam egy könyvet, amely arról szól, hogy a tagadás helyett jobb lenne, ha az igenek kerülnének előtérbe életünkben. (Meg azon is túl...) Kilián László esszéje olyan korban született, amikor harcolni inkább érdem, mint békecséget teremteni. Konfliktusokat keresni inkább, mint szelídíteni a kint. Pedig rá kellene jönnünk, hogy kis családi háborúságaink éppúgy nem vezetnek sehova, mint a földrészt méretű hadi cselekmények. Legfőlőbb hazudhatjuk a felszabadítás teóriáját, de úgysem hiszi el mindenki a vélt igazságot.

És íme, egy szelídhangú író, aki *Kártyaszeánsz* c. regénye után most egy műves és elegáns esszével lepi meg olvasóit. Abszolút bölcséleti alapon. Persze a műfaj más, de itt is arról van szó, csak

másképpen, hogy feladatunk megtalálni a választ arra a kérdésre, hogy mennyire ura saját helyzetének az ember. Egyik mottója így szól: „Bármit akartál adni nekem a földön, / osszad szét az ellenségeim között...” (szufi/Rabia) S utána arról van szó, hogy amit a mennyben kapnánk, azt meg szét kéne osztani a barátok között. Az én olvasatomban itt mindenképpen az ellenség szeretetének tiszta keresztényi felfogásával találkozunk, de gyorsan hozzáteszem, hogy a Kilián megfogalmazta kereszténység nem egyenlő a „létező kereszténység” gyakorlatával. Ebben a szellemi-erkölcsi világban kiemelt hely jut a keleti gondolkodásnak is, ami ugyan manapság egyre inkább utat tör magának Európában is. Nincs ezzel semmi baj, hiszen valószí-



nűsíthető az ősi áthallás, az, hogy biztosan állíthatjuk, hogy a különböző világvallások a megszületésük pillanatában és sokáig azután erőteljesen hatottak egymásra. Ide kapcsolódik az *Igenkönyv* egyik legizgalmasabb részlete. „Ha gyanús a két évtizednyi csend a felnövekvő Rabboni (vagyis Jézus. B.I.) körül, illetve komolyan vesszük, hogy bár Istenfiú, de mégiscsak anyagba vetett, logikusabbnak hat, hogy halandó misztikus mesterektől kellett az Atyától való teljesség-titkot megkapnia. Így feltételezhetőnek tűnik még az is: azért tudnak Jézus (Szent Issa) létezéséről Tibetben, mivel náluk készült a szótéri küldetésre; az indiai és magasföldi titkos és ősi iratok számára hozzátartoznak a fontos tudnivalókhhoz.” (47.)

Mint tudjuk, az evangéliumok valóban nem foglalkoznak azzal a bizonyos jó két évtizeddel, s ezt a hiányt tölti ki az ilyesfajta elmélet. Ami persze száz százalékig nem bizonyítható, de mint azt is tudjuk, vannak dolgok, melyekhez főleg a hit köt hozzá bennünket. Ne tagadjuk, hogy vonzó és meggyőző ez a hipotézis! S éppen azért, mert valóban sok az érintkezési pont a különféle vallások és hitek között. Más kérdés, hogy a földi hatalmak - s ide sorolandók az egyházak is! - gyakran igyekeztek el-tüntetni ezeket a hasonlóságokat. Működtek különféle zsinatok is szép számmal... S ezekkel szemben az is az igazság része, hogy különböző médiumok hoznak szellemi híreket arról a bizonyos, Bibliában sem föllelhető időszakról. Kilián László - mások nyomán kialakult - gondolatmenete arra figyelmeztet, hogy meg kell őriznünk nyitottságunkat, még akkor is, ha beleszületünk egy kultúrába, egy civilizációba. Nyitottságunkat a másfajta kultúra és civilizáció felé.

A szufi bölcsességéből indultunk ki. Róla tudjuk, hogy célja nem más, mint az iszlámban az Istennel való személyes kapcsolat létesítése, valamint ezáltal elmélyedni az istenség örök létezésében. S hogy miképpen mennek végbe az egymásra hatások, rögtön itt egy teljesen más példa: a zeneszerző Baché. Az *Óra és térkép* cím alatt arról olvasunk, hogy ő „minden fontosat tudott Istenről”. Ebben a kegyelemtől átitatott művészetben állítmány lesz az Igen - sugallja Kilián. Hiszen már a teremtés is az *igen* megvalósítása. Hiszen: „Isten első idézett szava az a nagy Igen, vagyis az, hogy LEGYEN.” - írja a bevezetésben. S ha az Isten maga a szeretet, akkor a szeretet is az igenek birodalmába tartozik. Megint más példa: sok egyéb keresés után az egyik fontos pont, hogy Szenczi Molnár Albert megtalálta a zsoltárok igenjét. A zsoltárokat, amik „...elvárják tette készségünktől, lelki aktivitásunktól, hogy szeretetünkkel kövüket, statikus kalligráfiájukat felmelegítsük, életet öntsünk beléjük.” (41.) S talán nem is melleleg, de érintkezünk egy szentéletű magyar tettével, hiszen hite megvallása és a cselekvés mellett sokat használt ő a magyar költészet nyelvi fejlődésének is.

Rendkívül izgalmas és építő szellemi utazásban részesülhet ennek a könyvnek olvasója. Kilián nagyon tájékozott tárgyában, amelynek alapja természetesen a magával hozott kereszténység, s annak értékei kapcsolódnak a többi szellemiséghez. Azért is példás a szándék, mert egyébként manapság oly sokan vitatják a másik szellemiség létjogosultságát. S itt azzal a törekvéssel találkozunk, hogy a rokon vonások, az érintkezési pontok meglelése az igazán fontos. Kétségtelen a tett nagyszerűsége abban a világban, amelyben például keményen él az a nézet, miszerint az

iszlám alapvetően agresszív és például a kereszténység megdöntésére hivatott vallás. Elég arra hivatkoznunk, hogy a valóban szörnyűséges 2001. szeptember 11-i eseményeket egyesek egyenesen a kereszténység bástyája elleni támadásnak vélték. Csöndben azért megkérdezhettük: a Világkereskedelmi Központ lett volna a kereszténység bástyája?...

Rokonszenves az *Igenkönyv* gondolatmenete, elmélyült világa, adatgazdagsága. S mindezt a szépirodalom és az

esszé legjobb hagyományainak ötvöztével oldja meg Kilián László. „Tömjén-szárnyakról”, „szótér trilógiáról” meg más effélékről szól. Közben a szufi mélységes istenélménye éppúgy fontos helyet kap, mint az evangéliumi szellemiség. Igent mond az életre, igent az örökkévalóságra, igent a másik gondolat iránti türelemre, igent az isteni természetre. Jó lenne, ha ezek az értékek egyre inkább átítatnák létezésünket.

(*Árgus Könyvkiadó, 2003.*)

Kabdebó Tamás

Történelmi esszék

Haraszi-Taylor Éva: Historical essays, documents, reviews and personal reflections on Britain and Hungary. Nottingham, Astra Press, 2001. 307 lap

Ez az Angliában angolul megjelent kötet rólunk szól, magyarokról, illetve azokról az ügyekről, melyek az elmúlt két század során összekötöttek bennünket. Haraszi Éva az angol-magyar történelmi kapcsolatok legjelesebb tudósa a ma élő történészek közül. Hozzáállása a kezdetektől mostanáig következetesen baloldali volt. Ez - és még sok más - különbözteti meg őt a jeles brit történésztől, a konzervatív „Macartney Elemértől”, ki egykor e sorok írójának is vezető tanára volt. Az összehasonlítás még gyümölcsözőbb lehet, ha gondolatban megidézzük A. J. P. Taylort, Haraszi Éva második férjét, aki ugyancsak balról közelítette meg a történelmi eseményeket és briliáns analíziseket produkált.

Egyszer talán lesz valaki, aki abból írja doktori disszertációját, hogy a Habsburg Monarchia történetét mindkét történész, azaz Taylor és Macartney szemével vizsgálja meg és levonja a konzekvenciákat.

Éva asszony az 1848-49-es szabadságharc angol viszonylatainak vizsgálatával lépett a porondra és rögvest felvilágított, hogy hatalmas anyagismerettel rendelkezett. Ennek csillámain a jelen kötetben is látjuk meg-megvillanni. Ezt a kötetet végigolvasva, melyben két önvallomás és életrajzi beszámoló is lakozik, de hiányzik belőle a történésznő bibliográfiája - arra a következtetésre juthatunk, hogy tevékeny élete során húsz történelmi vagy azzal kapcsolatos könyvet írt, részben angol, részben magyar nyelven, és több tucat tanulmányt, recenziót is. Ezekből jó pár másodközlésre kerül itt, mint a *Széchenyi és Anglia, a Münchener Paktumot követő brit kelet-európai politika, vagy Magyarország részvétele az 1851-es angliai világtalálón*. Könyvei közül számomra a legjelentősebb a *Chartistákról* írt monográfia volt, akikkel én is foglalkoztam, s akik a 19. századi brit politika legradikálisabb csoportosulását képezték.

A jelen kötet három részre oszlik: az első adja az esszéket és dokumentumokat, a második a historikusok profi történetíró ügyeiből ad kóstolót, a harmadik rész személyes reflexiókat tartalmaz. Külön érdekességük ezeknek a személyes írásoknak, hogy kettő kivételével most láthatjuk őket nyomtatásban először. Kiemelném az *Új élet Alannal* (A new life with Alan) című írást, mely megvilágítja A. J. P. Taylor kettős sztárszerepét Angliában, tehát a komoly történetészt, kinek könyveiből, előadásaiból az oxfordi és egyéb diákok ezrei tanultak, és a televíziós előadóét, ki - néha impromptu - előadásaival milliók érdeklődését keltette fel a história iránt. Éva asszony egyik legszebb vonása az volt, hogy nem próbált férjével rivalizálni, hanem, mint a tandem bicikli utasa, mindenben mellette volt, kiegészítette, s ha kellett, szolgálta őt.

Ez a különös könyv tehát - historikustól illet még nem olvastam - beszámol egy asszonyi sorsról, ki fiatal korában elvesztette szeretett első férjét, fölnevelte gyerekeit, házasságra lépett egy angol „agytrösztel”, idekint is megállta a helyét, mindezen közben kutatót és publikált és az utolsó évtizedben pompásan beletalált a nagyanya szerepbe is. Mindez csak úgy lehetséges, ha valaki pozitívan szemléli a nagytörténelmet és saját kistörténetének eseményeit, ha valakinek megvan a tehetségéhez méltó bátorsága, illetve az a memória és anyagkészlete, mely az idő múlásával sem hamvad el. Persze, egyszer elmúlunk mindannyian, de az anyag megmarad, a könyv formában nyomtatott betű túlél bennünket. Egyszer még talán arra is mód lesz, hogy e könyv angol anyagát magyarul is viszontláthassuk.

(Nottingham, Astra Press, 2001.)